

XLII

SEJM WALNY PIOTRKOWSKI 1533 R.

WSTĘP

Ogłoszone w końcu października 1532 r. uniwersały i listy królewskie zapowiadały zwołanie sejmu na dzień 6 stycznia 1533 r. do Piotrkowa¹. Oprócz podatków, przedmiotem obrad miała być sprawa zatwierdzenia korektury praw, czyli nowego kodeksu prawa polskiego². Powołana na poprzednim sejmie komisja korektorów prawa przygotowała ostateczną wersję projektu. We wrześniu 1532 r. w Krakowie ukazał się on drukiem pt. *Statuta Regni Poloniae recens recognita et emendata*³.

Sejmiki przedsejmowe odbyły się w dniach od 22 listopada do 13 grudnia 1532 r.⁴ Na sejmiku w Środzie Wielkopolskiej doszło najprawdopodobniej do zerwania obrad. Posłowie poznańscy i kaliscy nie przybyli bowiem do Piotrkowa, co miało wpływ na przebieg i ostateczny wynik sejmu.

Otwarcie obrad nastąpiło dopiero 20 stycznia 1533 r.⁵ Był to sukces króla i obozu dworskiego. Część poselstw ziemskich dysponowała bowiem instrukcjami zakazującymi przystąpienia do obrad pod nieobecność posłów poznańskich i kaliskich⁶.

Na sejmie sprawa reformy prawa i samej korektury praw nie została w ogóle podjęta, zapewne dlatego, że nie zakończono rewizji projektu przez sejmiki ziemskie. Rewizję taką nakazywała konstytucja z 1532 r.

W Piotrkowie obradowano głównie nad sprawą obrony i związanych z nią podatków. Posłowie udzielili na nie zgody, pod warunkiem, że konstytucja podatkowa zyska potwierdzenie sejmików posejmowych województw, które bądź to nie były reprezentowane na sejmie, bądź też ich posłowie przybyli na sejm z mocą ograniczoną⁷. Sejm zakończył obrady przed 14 lutego 1533 r.⁸

Sejmiki posejmowe odbyły się w początkach marca 1533 r. Zwołano je w pięciu

¹ AT, t. XIV, nr 477-480, s. 734-738.

² Por. legację królewską na sejmiki przedsejmowe z 23 października 1532 r., AT, t. XIV, nr 483, s. 739-741.

³ Zob. W. Uruszczak, *Próba kodyfikacji*, s. 153.

⁴ AT, t. XIV, nr 481, 482, s. 738, 739.

⁵ Por. list Piotra Tomickiego z 22 stycznia 1533 r., AT, t. XV, nr 27, s. 42. Pierwszy wpis w Metryce Koronnej *in conventionem* występuje pod datą 23 stycznia. Tę też datę otwarcia podaje W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 44, s. 137.

⁶ Por. AT, t. XV, nr 27, s. 42, 43.

⁷ Por. AT, t. XV, nr 54, s. 76, 77, nr 55, s. 78, nr 58, s. 82, 83, nr 59, s. 83, 84. Zob. też W. Uruszczak, *Próba kodyfikacji*, s. 154, oraz tenże, *Sejm walny koronny*, s. 164, 165, 195.

⁸ Uchwała podatkowa zapadła na samym początku lutego, o czym informował Piotr Tomicki w liście do królowej Bony z 6 lutego 1533 r., AT, t. XV, nr 58, s. 82. Prawdopodobnie najpóźniej 4 lutego, gdyż taką datę noszą królewskie *Litterae universales contributionum publicarum*. Król opuścił Piotrków zapewne 14 lutego, por. A. Gąsiorowski, *Itineraria*, s. 265 oraz AT, t. XV, nr 59, s. 84. Ostatni akt sejmowy nosi datę 14 lutego, por. MRPS, cz. IV, vol. 2, nr 16803, s. 443. Datę tę jako dzień zamknięcia sejmu podaje W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 44, s. 137. Mogło to jednak nastąpić o dzień wcześniej, gdyż Piotr Tomicki pisał pod datą 12 lutego, że król ma wyjechać „nazajutrz”, czyli 13 lutego (por. AT, t. XV, nr 76, s. 108).

województwach wielkopolskich, z wyjątkiem sieradzkiego, oraz w województwie płockim i sandomierskim⁹. Ostateczna pozytywna decyzja o przyjęciu konstytucji o podatkach zapadła podczas sejmiku generalnego w Kole, zwołanego na 11 marca 1533 r. Sejmik ten przedłożył królowi obszerne artykuły¹⁰, w których między innymi domagał się od króla poręczenia, że uchwalenie na sejmie podatków w nieobecności posłów poznańskich i kaliskich nie może stanowić na przyszłość precedensu. Poza tym, w ustępie drugim domagano się, aby na kolejnym sejmie nie przystępować do debat nad obroną, zanim „wszystkie przywileje i statuty królestwa nie zostaną przeczytane i błędy przywilejów naprawione i do pierwotnego stanu przywrócone”¹¹.

Dorobek ustawodawczy sejmu oraz zwołanych dla przyjęcia konstytucji sejmików posejmowych, w edycji *Volumina Legum* całkowicie pominięty, był następujący:

I. *Statutum Sigismundi primi regis de non suscipiendis ad ecclesias cathedrales et collegiatas plebeis*, ok. 29 stycznia 1533 r.¹²

II. *Litterae universales contributionum publicarum in conventu Piotrcoviensi generali decreatrum datae 4 Februarii anno 1533*¹³.

III. *Litterae*, quibus Sigismundus primus rex Poloniae cavet ordinibus terrarum Maioris Poloniae, quod id, quod ipsi contributiones in conventu generali Piotrcoviensi sine illis constitutas susceperint, praeiudicare non debeat illorum iuribus et libertatibus neque in exemplum et sequelam cedere, wydane w Krakowie 31 marca 1533 r., na żądanie sejmiku generalnego w Kole¹⁴.

Pozostały dorobek tego sejmu zawarty jest w Metryce Koronnej¹⁵.

⁹ Por. listy i uniwersały królewskie o zwołaniu sejmików posejmowych, AT, t. XV, nr 54, 55, s. 76–78, legację królewską na sejmiki, AT, t. XV, nr 57, s. 79–82, a także korespondencję relacjonującą przebieg sejmików w Środzie, Raciążu i Opatowie, AT, t. XV, nr 110, s. 151; nr 111, s. 152, 153; nr 112, s. 153; nr 132, s. 179.

¹⁰ *Articuli seu decreta ex conventu Colensi ad Sigismundum primum missa*, AT, t. XV, nr 133, s. 180, 181.

¹¹ AT, t. XV, nr 133, s. 180, art. [2].

¹² Akt ten wydany został zapewne w związku z uchwałą synodu prowincjonalnego piotrkowskiego z końca sierpnia 1532 r., zob. AT, t. XIV, nr 407, s. 606. Jest dosłownym powtórzeniem statutu króla Aleksandra, wydanego na sejmie radomskim 1505 r., zob. *Volumina Constitutionum*, t. I, nr XI, I, pkt 12. Jego tekst zachował się w formie szesnastowiecznych kopii, wykorzystanych przez wydawców AT, t. XV, nr 38, s. 57–59, oraz AT, t. XIII, nr 2, s. 8, 9 i we fragmentach w J. Gołąb, *Starania Polski o sobór powszechny*, s. 159–161. Z aktem tym pozostaje w związku mandat Zygmunta I do kapituły płockiej z 29 stycznia 1533 r., druk w AT, t. XV, nr 39, s. 59. Wydanie niniejsze stanowi przedruk tekstu opublikowanego w AT, t. XV, nr 38, s. 57–59.

¹³ Zachowany wyłącznie w postaci druku urzędowego, opatrzonego pieczęcią kancelarii królewskiej. Por. O. Balzer, *Przyczynki*, nr 23, s. 33; M. Cytowska, *Bibliografia*, nr 46, s. 73. Niniejsze wydanie opieramy na druku z B. Kórni., Cim. F. 4154. AT uniwersału tego nie drukują.

¹⁴ Zachowane w formie wpisu do Metryki Koronnej, MK2, t. 48, s. 787, będącego podstawą do wydania w AT, t. XV, nr 165, s. 239, 240, które przedrukujemy *in extenso*.

¹⁵ Por. MRPS, cz. IV, vol. I, nr nr 16694–16803, s. 436–443.